

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst
Afdeling Inlichtingen

Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Telefoon (070) 31 880 04
Telex 31337 MVD/GV/NL
Telefax (070) 31 879 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer
DIP 98004842

Datum
16 sept 1998

Onderwerp
Voormalig Joegoslavië (34/98)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

H.J. Vandeweyer
Commodore

Bijlagen

één (1)

Bezoekadres

Kalvermarkt 28, Den Haag

Doorkiesnummer

(070) 31 87433

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr.98004842

d.d. 15 sept 1998

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken

t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, [REDACTED]

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

t.a.v. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

NL-NMR SHAPE, t.a.v. [REDACTED]

DCBC, t.a.v. Hfd Dplg door middel van hardcopy en diskette

INTERN:

HMID

HACIV t.a.v. BCI

HAI

HBMA

MID-cel

Archief

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

34/98

(Afgesloten 151200 SEPT 1998)

Conclusie/voorzicht

De verkiezingen in Bosnië-Herzegovina zijn rustig verlopen. Naar aanleiding van onregelmatigheden op de eerste dag heeft de OVSE de bekendmaking van de voorlopige resultaten uitgesteld. De nationalistische partijen eisen reeds de overwinning op.

In Kosovo maken de Serviërs melding van massagraven waarin zich lijken van door het UCK gemartelde Serviërs zouden bevinden. Terwijl de pendeldiplomatie van ambassadeur Hill voortduurt en er gesproken wordt over een beperkte federale status voor Kosovo, verklaart het UCK de strijd te zullen voortzetten.

In Macedonië maken de politieke partijen zich op voor de parlementaire verkiezingen die voor 18 oktober gepland zijn. De huidige regeringssamenwerking tussen de gematigde etnische Albanese en Macedonische partijen lijkt voorbij, hetgeen de politieke toestand in het land instabieler maakt.

Bosnië-Herzegovina

Rustig verloop verkiezingen in Bosnië

De verkiezingen op 12 en 13 september in Bosnië zijn over het algemeen rustig verlopen. De problemen met de stembiljetten in stembureaus op de eerste dag (aanvankelijk ongeveer 100, later gereduceerd tot 14) hebben niet tot grote problemen geleid en waren de tweede dag opgelost. Slechts in enkele gevallen werden in verband hiermee protesten gemeld. De OVSE rapporteerde aan het einde van de eerste dag een opkomst van rond de 30%, maar stelde te hopen op een uiteindelijk resultaat van 70 á 80%.

Op 12 september hield de OVSE een persconferentie. Melding werd gemaakt van een SLOGA-protest tegen de SRS. De voorzitter van de SRS, Nikola Poplasen zou samen met de Servische plaatsvervangend minister-president Vojislav Seselj op de Servische TV (RTS) verschenen zijn, hetgeen in Bosnië te ontvangen was. Seselj zou presidente Plavsic en de SLOGA-coalitie in zijn TV-verklaring openlijk hebben aangevalen. Dit was volgens de OVSE-woordvoerder in strijd met de regels met betrekking tot de 'verkiezingsstilte.' Seselj noemde in de TV-toespraak het bezoek van Plavsic en Dodik aan Moskou een "verkiezingsstunt" en beschuldigde Dodik van "een anti-Servische politiek, steunend op Kroatië." Volgens Seselj zond Zagreb constant promotievideo's van Plavsic en Dodik uit die in Bosnië te ontvangen waren.

Op 11 september zond Radio St. John een oude toespraak van Radovan Karadzic uit. De radio-uitzending werd onderbroken door SFOR. De OVSE eiste van Radio St. John een uitgezonden verontschuldiging en dreigde met het schrappen van SDS-kandidaten van de kieslijst. Het radiostation ontkende echter iets met de uitzending van doen te hebben en sprak van een "wrede inval." De frequentie zou gekaapt zijn door derden die de Karadzic-toespraak uitzonden om de SDS in diskrediet te brengen. Ook de dochter van Karadzic en eigenaresse van het radiostation, Sonja Karadzic, ontkende alle betrokkenheid.

Nikola Poplasen maakte ook melding van schending van de 'verkiezingsstilte.' In Belgrado zou op 11 september een interview van minister-president Dodik in een krant zijn gepubliceerd en de Bosnisch Servische TV (SRT) zou een speciaal programma aan het bezoek van Plavsic en Dodik aan Moskou hebben

[REDACTED]

gewijd. Verder zouden leden van de SPRS en SNS propagandamateriaal tijdens het stemmen hebben uitgereikt. Een woordvoerder van de SDS verklaarde dat deze partij ongeveer 30 klachten bij de OVSE had ingediend wegens 'onregelmatigheden.' Ook tegen de SDA werd een klacht ingediend. Volgens de SDP zou in Bihac de 'verkiezingsstilte' geschonden zijn door de SDA-autoriteiten door het (SDA) weekblad 'Ljiljan' uit te delen met anti-SDP publicaties. De SDP eiste het schrappen van enkele lokale SDA-politici van de kantonnale kieslijst.

De Amerikaanse gezant Gelbard, op bezoek in Bosnië, verklaarde zich "misselijk" gevoeld te hebben toen hij posters van Bosnisch Kroatische oorlogsmisdadigers (Kordic en Blaskic) ontdekte in Vitez en Busovaca. Hij verzocht de HDZ zich te distantiëren van deze posters.

Naar aanleiding van de onregelmatigheden (o.a. ontbreken van kieslijsten op de eerste dag bij ongeveer 100 stembureau's) maakte de OVSE op 15 september bekend de bekendmaking van de voorlopige resultaten uit te stellen. De deadline van de definitieve resultaten werd volgens de OVSE waarschijnlijk wel gehaald.

Net zoals twee jaar geleden gaat ook nu weer de klachtencommissie van de OVSE een drukke tijd tegemoet. Toch mag niet worden verwacht dat er veel klachten gegrond zullen worden verklaard. Indien achteraf toch gestraft zal worden, zullen hooguit de nationalistische partijen getroffen worden. Naar alle waarschijnlijkheid zullen met name de SDP, NHI van Zubak en SLOGA-coalitie van Plavsic-Dodik gezien de internationale belangen, buiten schot blijven. Het gros van de klachten zal worden afgewezen en enkele partijen zullen daarom ongetwijfeld (enige tijd) de verkiezingsresultaten niet erkennen. Uiteindelijk zal de OVSE de resultaten doordrukken en certificeren.

HDZ, SRS en SDA eisen overwinning op

Nog voordat de voorlopige uitslagen van de verkiezingen in Bosnië bekend zijn gemaakt eisen partijen de overwinning al op. De Bosnisch Kroatische HDZ claimt 90% van de stemmen voor haar presidiumkandidaat Ante Jelavic. De Moslimpartij SDA stelt dat ze 60% van de stemmen binnen de MKF heeft gekregen en de Bosnisch Servische SRS verklaarde dat haar presidentskandidaat voor de RS Nikola Poplasen, de presidentsverkiezingen gewonnen heeft. De SDS voorspelde zelfs een absolute meerderheid voor de SDS-SRS combinatie. De partij van zittend president Plavsic, de SNS, sprak dit echter tegen en verklaarde het meerendeel van de stemmen gekregen te hebben.

Er wordt al victorie gekraaid voordat de voorlopige uitslagen bekend zijn gemaakt door de OVSE. Mogelijk ligt hieraan de overweging ten grondslag dat een eventueel tegenvallend resultaat niet erkend zal worden en dat de OVSE in dat geval van fraude zal worden beticht.

MKF

OVSE decertificeert Tomislavgrad

De OVSE heeft op 7 september bekend gemaakt de gemeente Tomislavgrad te decertificeren. Dit betekent dat de gemeenteraad niet meer internationaal erkend wordt en derhalve niet meer in aanmerking komt voor internationale steun. Als reden hiervoor werd het niet nakomen van de OVSE-regels omtrent vertegenwoordiging van minderheidspartijen binnen het gemeentelijke bestuursapparaat. Een gewelddadige reactie is tot nu toe uitgebleven maar internationaal personeel dat pamfletten uitreikte werd reeds bedreigd en verbaal lastig gevallen. In een andere door de Bosnische Kroaten beheerste gemeente, Busovaca, heeft UNHCR bedreigd de 'open-city status' in te trekken indien het terugkeerproces van de vluchtelingen niet beter wordt ondersteund.

Deze handelwijze van de OVSE zal zonder meer tegenreacties oproepen en naar alle waarschijnlijkheid bijdragen aan het lokale verkiezingssucces van de HDZ. Soortgelijk internationaal optreden in Drvar, Livno en Stolac leidde immers ook tot een versterking van de lokale nationale Kroatische gevoelens. Ook intrekking van de open-city status (en de hiermee gepaard gaande financiële steun) zal in Busovaca leiden tot verhoging van de spanning.

Markovic nieuwe burgemeester Orasje

Op 10 september heeft de gemeenteraad van Orasje Joso Markovic als nieuwe burgemeester van Orasje benoemd. Joso Markovic is hiermee de opvolger van Marko Benkovic die eerder door de OHR tot ontslag was gedwongen.

De gemeenteraden in Bosnië mogen in principe zelfstandig burgemeesters benoemen. Toch is de benoeming van Markovic een regelrechte provocatie van de OHR en OVSE. Markovic was namelijk op 5 september nog verwijderd van de kantonnale kieslijst (samen met 9 anderen) wegens HVO-intimidatie van een NHI-bijeenkomst. De benoeming van de hardliner Markovic zal daarom niet leiden tot een verbetering van de relaties tussen de gemeente Orasje enerzijds en de internationale gemeenschap anderzijds.

RS

Bico eist grotere rol voor KCDBiH in de RS

De lijsttrekker van de Moslim KCDBiH coalitie in de RS, Safet Bico, heeft op 12 september verklaard dat de regerende SLOGA-coalitie van Plavsic en Dodik geen absolute meerderheid zal behalen. Ook de vorming van een Servische regering van nationale eenheid was volgens Bico uitgesloten, zodat medewerking van de KCDBiH volgens hem noodzakelijk was voor regeringsvorming. Hij stelde dat de Moslims op twee voorwaarden wederom zouden samenwerken met de SLOGA-coalitie en noemde hierbij "reële vluchtelingenterugkeer en deelname aan de RS-regering."

Safet Bico is op dit moment één van de vice-voorzitters van de RS Assemblee en geeft met zijn verklaring het startschot voor de consultaties over regeringsvorming in de RS na de verkiezingen. Hij maakt meteen duidelijk waar de KCDBiH staat maar zet met zijn eis tot regeringsdeelname hoog in. Hoewel hij niet duidelijk maakt om hoeveel en welke ministersposten het gaat, lijkt op dit moment deze eis nog onacceptabel voor de SLOGA-coalitie (en dan met name de partij van Plavsic, SNS). Het moge duidelijk zijn dat het één en ander afhankelijk is van de uitslag van de verkiezingen.

Joegoslavië

Kosovo

Serviërs maken wederom melding van massagraven met Servische doden

Op 10 september brachten enkele hooggeplaatste Serviërs, vergezeld van Amerikaanse en Russische diplomaten een bezoek aan het eerder ontdekte massagraf in Glodjane (nabij Djakovica). Hier zouden 24 mishandelde Servische slachtoffers van het UCK zijn gedumpt. De lichamen van de mannelijke en vrouwelijke slachtoffers vertoonden meerdere kogelgaten en schedels zouden zijn ingeslagen. Ook in de Decani-regio zou een dergelijk massagraf zijn ontdekt. Hier zouden onder meer de overblijfselen van twee eerder ontvoerde Serviërs vastgesteld zijn. Beide graven worden door Servische experts onderzocht.

De Serviërs gaan door met hun media-offensief om het UCK aan de schandpaal te nagelen. Met het ontdekken van de graven met mogelijk mishandelde of gemartelde Serviërs hopen de Serviërs op een internationale veroordeling van het UCK als een "terroristische organisatie."

Interview Kosovo leiders en communiqué generale staf UCK

In een interview op 11 september heeft de voornaamste Albanese Kosovo-onderhandelaar Fehmi Agani, verklaard dat de Albanese onderhandelingspositie uitgaat van een federale status voor Kosovo voor een overgangperiode van 3 jaar, gevolgd door een referendum. De politieke leider van het UCK, Adem Demaci, verklaarde echter dat de Servische autoriteiten hoe dan ook binnen twee jaar tot de onderhandelingstafel gedwongen zouden worden onder veel slechtere condities dan nu. Demaci stelde dat het UCK niet verslagen was, slechts haar tactieken had gewijzigd en nog altijd op 20.000 tot 30.000 bewapende personen kon rekenen. Op 12 september verscheen het achtste communiqué van de generale staf van het UCK. Het UCK verklaarde dat het "in de rug was gestoken door collaborateurs en pacifistische elementen." De Servische ontdekking van vermeende UCK-massagraven met Servische slachtoffers werd afgedaan als propaganda. De bevolking van Kosovo werd verzocht om geen gehoor te geven aan verzoeken om de wapens in de leveren.

[REDACTED]

De uitspraak van Agani maakt duidelijk dat het op tafel liggende voorstel de toekenning van de federale status voor Kosovo behelst voor een overgangperiode van drie jaar. Naar alle waarschijnlijkheid is hierbij het afscheidingsrecht niet inbegrepen. Een eventuele federale status voor Kosovo zal echter problemen opleveren met het UCK (wat immers de strijd zal voortzetten) en met de andere deelrepubliek Montenegro. Ook enkele politieke leiders in de Vojvodina en de Sandzak-regio zullen aanspraak maken op een federale status, zodat een totale herziening van de FRJ in het zicht komt. Dit is naar alle waarschijnlijkheid de mogelijkheid waar Milosevic op gokt. Bij een herziening van de federatie zal hij trachten om zoveel mogelijk macht naar het federale niveau over te hevelen. Hierbij zal hij echter stuiten op aanzienlijk Montenegrijns verzet. Naar alle waarschijnlijkheid zal Milosevic (met internationaal gedogen, i.v.m. oplossing Kosovo-crisis) dit verzet proberen te breken met de dreiging van destabilisatie van Montenegro door gebruik te maken van de nog aanzienlijke (pro-Servische) Bulatovic-steun onder de bevolking. Nadat hij de gewenste internationale financiële en economische steun heeft verkregen (als dank voor zijn Kosovo-medewerking) zal hij zijn macht proberen te bezegelen met nieuwe federale verkiezingen. Door deze handelwijze heeft hij tijdwinst verkregen voor de overleving van zijn regime. Het na drie jaar te houden referendum in Kosovo is dan van latere zorg.

Montenegro

Montenegrijnse regering erkent nog altijd niet de federale regering van Bulatovic

Na afloop van een vergadering van de leiders van de regeringspartijen op 9 september is in Podgorica verklaard dat de regering van Montenegro een eventueel Prevlaka-akkoord tussen de FRJ en Kroatië niet zal erkennen indien het getekend is door federaal premier Bulatovic of minister van Buitenlandse Zaken Jovanovic. Tevens werd verklaard dat Montenegro vasthoudt aan de onmiddellijke opening van de grensovergang bij Debeli Brijeg. Het Montenegrijnse standpunt zal worden toegelicht tijdens het bezoek van de Montenegrijnse minister van Buitenlandse Zaken Branko Perovic aan de VS op 14 september.

De Montenegrijnse minister-president Filip Vujanovic, verklaarde op 9 september dat Milosevic het functioneren van de federale staat in gevaar brengt door vast te houden aan de persoon van Bulatovic als federaal minister-president. Hij stelde dat alle economische beslissingen van de federale regering uitsluitend bedoeld waren om Montenegro schade toe te brengen en illustreerde dit met voorbeelden. Hij verklaarde door te zullen gaan met de zelfstandige Montenegrijnse economische politiek.

Op 10 september sloot de Montenegrijnse regering de grenzen voor Kosovo-vluchtelingen en werden ongeveer 3.000 vluchtelingen teruggestuurd naar Servië. Volgens de Montenegrijnse regering is Montenegro met 70.000 vluchtelingen (12% van de bevolking) vol. UNHCR bronnen spreken echter van 44.000 vluchtelingen. Er werd verzocht om internationale hulp voor de opvang van de vluchtelingen.

De partij van federaal premier Bulatovic, de SNPCG, heeft in verband met de sluiting van de grenzen op 10 september verzocht om een speciale sessie van de Montenegrijnse Assemblee met als onderwerp Kosovo. Aangezien de SNPCG-afgevaardigden op zichzelf het vereiste quorum van 1/3 vormen, is deze sessie voor 25 september uitgeschreven door de parlamentsvoorzitter Marovic.

Aangezien Milosevic nog altijd vasthoudt aan zijn protégé Bulatovic als federaal minister-president blijven de relaties tussen de FRJ en Montenegro min of meer bevroren. Montenegro probeert een zo onafhankelijk mogelijk koers te varen, waarbij het ervoor waakt Milosevic niet te zeer te provoceren. Servisch nationalisme is immers nog altijd prominent aanwezig onder een aantal Montenegrijnen, met name in de noordelijke regionen en Milosevic heeft al vaker getoond bereid te zijn geweld te gebruiken. Intussen wordt wanhopig getracht Westerse steun voor de Montenegrijnse positie te verwerven en in dit licht moet ook het bezoek van de minister van Buitenlandse Zaken Perovic, aan de VS worden gezien. Ondanks gedane internationale beloften, blijkt het in de praktijk echter zeer moeilijk om Montenegro te vrijwaren van de gevolgen van de ingestelde (economische) sancties tegen de FRJ. De (politieke en sociale) situatie in Montenegro moet gekenmerkt worden als één van gespannen rust. Opvallend genoeg houden de aanhangers van Bulatovic zich rustig, hetgeen waarschijnlijk te danken is aan aanwijzingen vanuit Belgrado. Milosevic beseft dat de internationale gemeenschap nog altijd belang hecht aan een stabiel FRJ en gebruikt daarom onder meer de situatie in Montenegro om de zaken in Kosovo in zijn voordeel te beslechten. Tot nu toe heeft deze politiek gewerkt, maar de nieuwe hervormingsgezinde autoriteiten in Montenegro geven Milosevic nog altijd de nodige kopzorgen.

Macedonië

Verkiezingsallianties in Macedonië

Ter voorbereiding op de komende parlamentsverkiezingen in Macedonië (18 oktober) zijn er enkele lijstverbindingen aangegaan. De gematigde Albanese regeringspartij PDP, heeft een lijstverbinding ondertekend met de militante DPA. Ook aan Macedonische kant werd een dergelijke lijstverbinding aangegaan. De grootste nationalistische oppositiepartij VMRO-DPMNE ondertekende op 9 september een overeenkomst met de gematigde DA (o.l.v. de populaire Vasil Tupurkovski). Verklaard werd dat deze coalitie tenminste acht jaar zou bestaan. In principe is een 50:35 zetelverdeling afgesproken, maar indien de coalitie de absolute meerderheid behaalt zullen de zetels gelijk worden verdeeld. DA-leider Tupurkovski noemde de coalitie "een noodzakelijkheid gezien de achteruitgaande situatie in het land." Een gezamenlijk verkiezingsplatform "Samenwerking voor Verandering" werd gepresenteerd.

Met name door de samenwerking tussen de PDP en DPA lijkt een einde gekomen te zijn aan de huidige stabiliserende samenwerking tussen de gematigde Albanese en Macedonische partijen in de regering. Dit is zonder meer te betreuren aangezien hierdoor een verhoging van de interetnische spanningen verwacht kunnen worden. De politieke strijd gaat nu tussen de regeringspartij SDSM, samen met de overgebleven coalitiegenoot SPM, en de nieuw gevormde VMRO-DPMNE/ DA combinatie. Beide kunnen min of meer rekenen op de helft van het etnisch-Macedonische electoraat. Van een absolute meerderheid zal naar alle waarschijnlijkheid geen sprake meer zijn. De politieke situatie van Macedonië zal hierdoor, gekoppeld aan de toenemende interetnische spanningen, naar verwachting een stuk instabieler worden.